

ความหลากหลายชนิดและการแพร่กระจายของปลาในวงศ์ Cyprinidae บริเวณพื้นที่ต้นน้ำตาปี

Diversity and Distribution of Cyprinid Fishes in Tapi Upstream System

ธีรวิทย์ เลิศสุทธิขวาล* และจันทนา ขวัญใจ

หน่วยวิจัยการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช 80110

*E-mail: theerawootl@yahoo.com

บทคัดย่อ

การศึกษาความหลากหลายชนิดและการแพร่กระจายของปลาในวงศ์ Cyprinidae บริเวณพื้นที่ต้นน้ำตาปี ในระหว่าง ปี พ.ศ. 2555 – 2557 โดยทำการสำรวจพื้นที่เก็บตัวอย่างรวม 16 จุด ดังนี้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 6 จุด, จังหวัดนครศรีธรรมราช 4 จุด และจังหวัดกระบี่ 6 จุด ผลการศึกษาสามารถจำแนกพรรณปลาในวงศ์ Cyprinidae ได้จำนวน 26 สกุล, 36 ชนิด โดยใช้หลักเกณฑ์ของ Fishbase (2016) พื้นที่ต้นน้ำตาปี ในเขตจังหวัดกระบี่พบจำนวนชนิดในกลุ่มนี้สูงสุดจำนวน 25 ชนิด ตามด้วยพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและสุราษฎร์ธานีที่มี จำนวน 21 ชนิดเท่ากัน ส่วนการแพร่กระจายพบว่าชนิดปลาที่มีการแพร่กระจายทั้ง 3 พื้นที่ มีจำนวน 11 ชนิด ขณะที่ชนิดปลาที่พบได้จากพื้นที่ (จังหวัด) เดียวมีจำนวน 15 ชนิด โดยพบในจังหวัดกระบี่ 8 ชนิด, จังหวัดนครศรีธรรมราช 4 ชนิด และจังหวัดสุราษฎร์ธานี 3 ชนิด

คำสำคัญ: ความหลากหลายทางชีวภาพ การแพร่กระจายของปลา แม่น้ำตาปี

Abstract

Diversity and distribution of Cyprinidae in Tapi upstreams were investigated during 2012 - 2014. Sixteen localities from three provinces were assigned as fish collection sites, Suratthani (6 stations), Nakhonsithammarat (4 stations) and Krabi (6 stations). In this study 26 genera and 36 species of Cyprinidae were identified and confirmed according the Fishbase (2016). Krabi has the highest number of fish species (25 spp.), followed by Nakhonsithammarat and Suratthani (21 spp.). Of 36 fish species collected, 11 species were distributed in all three provinces, while 15 species were present in each province, Krabi (8 spp.), Nakhonsithammarat (4 spp.) and Suratthani (3 spp.). **Key words:** Species diversity, Fish distribution, Cyprinidae, Tapi River

บทนำ

ระบบแม่น้ำในภาคใต้ประกอบด้วยแม่น้ำสายสั้น ๆ มีหลายสาย แต่ลุ่มน้ำที่คลุมพื้นที่กว้างที่สุดคือลุ่มน้ำตาปี ทั้งนี้ลุ่มน้ำในภาคใต้ที่ไหลลงสู่อ่าวไทยและมหาสมุทรอินเดีย พบปลาได้มากกว่า 270 ชนิด (ชวลิต, 2547) ปัจจุบันมีรายงานว่าปลาน้ำจืดในประเทศไทยมีประมาณ 720 ชนิด ในลุ่มน้ำภาคใต้พบประมาณ 250 ชนิด (ภาสกร, 2557)

ในการสำรวจพันธุ์ปลาในจังหวัดนครศรีธรรมราชในปี พ.ศ. 2544 - 2545 พบปลาน้ำจืด 11 อันดับ 31 วงศ์ 112 ชนิด วงศ์ที่พบมากที่สุดคือ Cyprinidae (ปลาตะเพียน ปลาสร้อย ปลาชิว) พบ 40 ชนิด รองลงมาคือ Bagridae (ปลากด ปลาแขยง) พบ 8 ชนิด Cobitidae (ปลาหมู ปลาอืด) พบ 7 ชนิด Mastacembelidae (ปลากระทิง ปลาหลด) พบ 7 ชนิด Balitoridae (ปลาจิ้งจก ปลาติดหิน) พบ 6 ชนิด ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบปลาครอบครัวอื่นๆ อีกวงศ์ละ 1 - 5 ชนิด รวม 44 ชนิด (ธีรวิทย์และคณะ, 2548) และจากการศึกษาการแพร่กระจายของประชาคมปลาในแม่น้ำตาปี พบว่าปลาในแม่น้ำตาปี 88 ชนิด 32 วงศ์ วงศ์ปลาตะเพียนพบมากที่สุดรวม 34 ชนิด โครงสร้าง และประชาคมปลาโดยจำนวนและน้ำหนักที่พบมากที่สุดคือปลาชิว (*Dangila lineatus*) และปลาตะเพียนขาว (*Barbodes gonionotus*) องค์ประกอบของกลุ่มปลาพบกลุ่มปลา มีเกล็ด ปลาอื่น ๆ ปลาหนังและปลากินเนื้อ ร้อยละ 79.95, 7.76, 7.72 และ 3.57 ตามลำดับ (สุภาพและคณะ, 2554) ขณะที่ศูนย์ศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติทางบก จังหวัดสุราษฎร์ธานี (2554) ได้รายงานถึงปลาน้ำจืดที่พบบริเวณอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีจำนวน 40 ชนิด จาก 15 วงศ์ ในจำนวนนี้ 17 ชนิด เป็นปลาในวงศ์ Cyprinidae

ในการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาปลาน้ำจืดเฉพาะในกลุ่ม Cyprinidae ตลอดจนการแพร่กระจาย ในบริเวณต้นน้ำตาปี ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และกระบี่ ข้อมูลจากการศึกษาจะนำไปสู่แนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรต้นน้ำ ซึ่งนับวันแต่จะสูญหายซึ่งมีสาเหตุจากการ

ทำลายป่าต้นน้ำ และเป็นการใช้ประโยชน์จากปลาน้ำจืด ในแง่ของการเพิ่มมูลค่าในการเป็นปลาสวยงามได้อีกด้วย

วิธีการศึกษา

1. การวางแผนการศึกษาวิจัย

กำหนดจุดสำรวจตามลักษณะความแตกต่างของสภาพพื้นที่นิเวศวิทยา และลักษณะของชั้นลุ่มน้ำ ซึ่งประกอบด้วย 3 พื้นที่ดังต่อไปนี้ (รูปที่ 1)

1. พื้นที่ต้นน้ำจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีจำนวนจุดเก็บตัวอย่าง 6 จุด ดังนี้

1.1 กลุ่มพื้นที่อำเภอคีรีรัฐนิคม และอำเภอวิภาวดี จำนวน 3 จุด ได้แก่

1. คลองพาย ตำบลน้ำหัก อำเภอคีรีรัฐนิคม (จุดที่ 1)
2. คลองตุง ตำบลน้ำหัก อำเภอคีรีรัฐนิคม (จุดที่ 2)
3. คลองยัน ตำบลตะกุกเหนือ อำเภอวิภาวดี (จุดที่ 3)

1.2 พื้นที่อำเภอพนม จำนวน 3 จุด ได้แก่

1. คลองศกทิศตะวันตก ตำบลคลองศก อำเภอพนม (จุดที่ 4)

2. คลองศกทิศตะวันออก ตำบลคลองศก อำเภอพนม (จุดที่ 5)

3. คลองพนม ตำบลคลองศก อำเภอพนม (จุดที่ 6)

2. พื้นที่ต้นน้ำบริเวณจังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวนจุดเก็บตัวอย่าง 4 จุด ดังนี้

1. คลองตาปี ตำบลนาเชื้อง อำเภอฉวาง (จุดที่ 7)
2. คลองคุดด้วน ตำบลจันดี อำเภอฉวาง (จุดที่ 8)
3. คลองระแนง ตำบลพิปูน อำเภอพิปูน (จุดที่ 9)
4. คลองงา ตำบลช้างกลาง อำเภอช้างกลาง (จุดที่ 10)

3. พื้นที่ต้นน้ำบริเวณจังหวัดกระบี่ มีจำนวนจุดเก็บตัวอย่าง 6 จุด ดังนี้

3.1 พื้นที่อำเภอปลายพระยา

1. คลองพันโตน ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา (จุดที่ 11)

2. คลองพระยา ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา (จุดที่ 12)

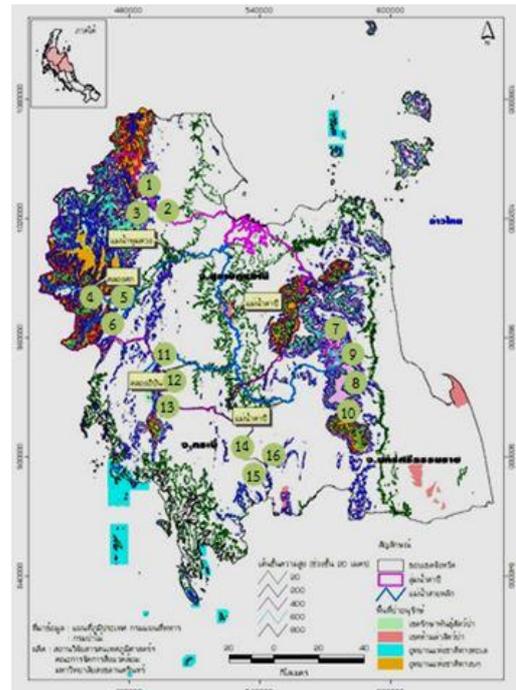
3. คลองบางเหลียว ตำบลคีรีวงค์ อำเภอปลายพระยา (จุดที่ 13)

3.2 พื้นที่อำเภอปลายพระยา

1. คลองสินปุน ตำบลลำทับ อำเภอลำทับ (จุดที่ 14)

2. ฟายน้ำล้นทับไม้เลียบ ตำบลทุ่งไทรทอง อำเภอลำทับ (จุดที่ 15)

3. คลองพุดดินนา ตำบลพุดดินนา อำเภอคลองท่อม (จุดที่ 16)

ที่มา: สถานวิจัยสารสนเทศภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รูปที่ 1 บริเวณพื้นที่และจุดเก็บตัวอย่างปลา

2. การเก็บตัวอย่าง และการวิเคราะห์พรรณปลา

เก็บรวบรวมตัวอย่างปลาโดยใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้าน ได้แก่ อวน ลอบ ข่ายตักปลา ไซ เบ็ด และศรยิงปลา ตัวอย่างปลาที่รวบรวมได้จะถูกนำมาจำแนกตามเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะนักวิจัยจาวบ้านเชียงของ-เวียงแก่น (2549), ขวลิต (2544, 2547), ขวลิตและคณะ (2540), ธีรวุฒิและคณะ (2548), ศูนย์ศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติทางบก จังหวัดสุราษฎร์ธานี (2554), ภาสกร (2537), Kottelat (2000), Rainboth, (1996), Smith (1945), Tyson (1898), Vidthayanon (2002), Vidthayanon *et al.* (2005) และตรวจสอบยืนยัน valid species หรือ accepted name โดยฐานข้อมูล FishBase (www.fishbase.org: 2016) ตัวอย่างปลาจะถูกเก็บรักษาไว้ ณ ห้องปฏิบัติการมินวิทยา สาขาประมง คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย

จากการสำรวจและศึกษาความหลากหลายชนิด รวมถึงการแพร่กระจายของปลาใน วงศ์ Cyprinidae บริเวณพื้นที่ต้นน้ำตาปี ในระหว่าง ปี พ.ศ. 2555 - 2557 สามารถจำแนกพรรณปลาในวงศ์ Cyprinidae ได้จำนวน 26 สกุล 36 ชนิด ตามหลักเกณฑ์ของ FishBase ได้ดังนี้ Barbichthys (1 ชนิด), Barbonymus (3 ชนิด), Barbodes (1 ชนิด), Crossocheilus (1 ชนิด), Cyclocheilichthys (1 ชนิด), Devario (1 ชนิด), Esomus (1 ชนิด), Garra (2 ชนิด), Hampala (1 ชนิด), Henicorhynchus (2 ชนิด), Labeo (1 ชนิด), Labiobarbus (2 ชนิด), Leptobarbus (1 ชนิด), Lobocheilos (1 ชนิด), Mystacoleucus (1 ชนิด), Neolissochilus (1 ชนิด), Osteochilus (3 ชนิด), Oxygaster (1 ชนิด), Puntioplites (1 ชนิด), Puntigrus (1 ชนิด) Puntius (2 ชนิด), Raiamas (1 ชนิด), Rasbora (3 ชนิด), Systemus (1 ชนิด), Thynnichthys (1 ชนิด) และ Tor (1 ชนิด) (ตารางที่ 1, รูปที่ 2-37)

พื้นที่ต้นน้ำตาปีในเขตจังหวัดกระบี่ สามารถพบจำนวนชนิดในกลุ่มนี้สูงสุด คือ 25 ชนิด ตามด้วยพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช (21 ชนิด) และสุราษฎร์ธานี (21 ชนิด) ส่วนการแพร่กระจายพบว่าชนิดปลาที่มีการแพร่กระจายทั้ง 3 พื้นที่ มีจำนวน 11 ชนิด ขณะที่ชนิดปลาที่พบได้จากพื้นที่ (จังหวัด) เดียว มีจำนวน 15 ชนิด โดยพบในจังหวัดกระบี่จำนวน 8 ชนิด, จังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 4 ชนิด และจังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวน 3 ชนิด (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ชนิดและการแพร่กระจายของปลาในวงศ์ Cyprinidae ในบริเวณพื้นที่ต้นน้ำตาปี

ลำดับ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	สุราษฎร์ธานี						นครศรีธรรมราช				กระบี่					
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	<i>Barbichthys laevis</i>	หางบัว																
2	<i>Barbonymus altus</i>	ตะเพียนทอง																
3	<i>Barbonymus gonionotus</i>	ตะเพียนขาว	•		•		•	•		•	•	•	•	•	•	•	•	•
4	<i>Barbonymus schwanenfeldii</i>	กระแห ลำปำ			•		•	•		•	•		•	•	•	•		
5	<i>Barbodes binotatus</i>	ตะเพียนน้ำตก	•		•											•	•	
6	<i>Crossocheilus reticulatus</i>	เล็บมือนาง								•	•	•						
7	<i>Cyclocheilichthys apogon</i>	ไส้ตันตาแดง					•	•	•				•		•			
8	<i>Devario regina</i>	ชีวาใบไม้					•	•	•	•								
9	<i>Esomus metallicus</i>	ชีวนวดยาว								•	•				•	•		
10	<i>Garra cambodgiensis</i>	เลียหิน แดง		•	•		•	•		•	•				•	•		
11	<i>Garra salweenica</i>	เลียหิน หมูด	•	•	•		•	•			•	•		•	•			
ลำดับ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	สุราษฎร์ธานี						นครศรีธรรมราช				กระบี่					
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
12	<i>Hampala macrolepidota</i>	กระสูบขีด	•				•	•		•	•	•	•	•	•	•	•	
13	<i>Henicorhynchus lobatus</i>	สร้อยขาว															•	•
14	<i>Henicorhynchus siamensis</i>	สร้อยขาว															•	•
15	<i>Labeo chrysophekadion</i>	กาดำ			•					•	•							
16	<i>Labiobarbus leptocheilus</i>	ข่า											•	•		•	•	
17	<i>Labiobarbus lineatus</i>	ข่า สร้อยลูกกล้วย													•	•	•	
18	<i>Leptobarbus hoevenii</i>	บ้า			•			•		•	•							

รูปที่ 2 - 37 ชนิดปลาในวงศ์ Cyprinidae ในบริเวณพื้นที่ต้นน้ำตาปี

- 2: *Barbichthys laevis*, 3: *Barbonymus altus*, 4: *Barbonymus gonionotus*, 5: *Barbonymus schwanenfeldii*, 6: *Barbodes binotatus*,
 7: *Crossocheilus reticulatus*, 8: *Cyclocheilichthys apogon*, 9: *Devario regina*, 10: *Esomus metallicus*, 11: *Garra cambodgiensis*,
 12: *Garra salweenica*, 13: *Hampala macrolepidota*, 14: *Henicorhynchus lobatus*, 15: *Henicorhynchus siamensis*,
 16: *Labeo chrysophekadion*, 17: *Labiobarbus leptocheilus*, 18: *Labiobarbus lineatus*, 19: *Leptobarbus hoevenii*,
 20: *Lobocheilos quadrilineatus*, 21: *Mystacoleucus marginatus*, 22: *Neolissochilus soroides*, 23: *Osteochilus vittatus*,
 24: *Osteochilus melanopleurus*, 25: *Osteochilus waandersii*, 26: *Oxygaster pointoni*, 27: *Puntigrus partipentazona*,
 28: *Puntioplites proctozystron*, 29: *Puntius brevis*, 30: *Puntius lateristriga*, 31: *Raiamas guttatus*, 32: *Rasbora caudimaculata*,
 33: *Rasbora myersi*, 34: *Rasbora sumatrana*, 35: *Systemus rubripinnis*, 36: *Thynnichthys thynnoides*, 37: *Tor tambroides*

การศึกษาความหลากหลายชนิดและการแพร่กระจายของปลาในวงศ์ Cyprinidae บริเวณพื้นที่ต้นน้ำตาปี ในระหว่างปี พ.ศ. 2556 - 2557 โดยทำการสำรวจพื้นที่เก็บตัวอย่างรวม 16 จุด ดังนี้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 6 จุด, จังหวัดนครศรีธรรมราช 4 จุด และจังหวัดกระบี่ 6 จุด ผลการศึกษาสามารถจำแนกพรรณปลาในวงศ์ Cyprinidae ได้จำนวน 26 สกุล 36 ชนิด ทั้งนี้ในการศึกษาที่ผ่านมา มีรายงานว่าโครงสร้างประชาคมปลาในแม่น้ำตาปีและคลองสาขามีถึง 110 ชนิด ซึ่ง 10 อันดับแรกที่พบมากที่สุด ได้แก่ สร้อยนก-เขา ชิวควาย ชิว ชิวกลม ร่องไม้ดับแป้น ตะเพียนขาว ไล่ต้นตาแดง ไล่ต้นตาขาว ซึ่งทั้งหมดเป็นปลาในกลุ่ม Cyprinidae ทั้งสิ้น (นพตล, 2558) นอกจากนี้สุภาพและคณะ (2554) ศึกษาเรื่องโครงสร้างประชาคมปลา และประสิทธิภาพของเครื่องมือข่ายในอ่างเก็บน้ำเขื่อนรัชชประภา พ.ศ. 2546 - 2550 พบว่ามีพันธุ์ปลา 37 ชนิด 12 วงศ์ พบวงศ์ปลาตะเพียนมากที่สุดรวม 21 ชนิด และเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนชนิดปลาที่สำรวจพบในกลุ่มน้ำตาปีต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ในปี พ.ศ. 2544 -2545 โดยธีรวิฑูมิ และคณะ (2548) พบปลาในกลุ่มเดียวกันนี้ถึง 40 ชนิด จากที่สำรวจพบทั้งหมด 112 ชนิด ซึ่งให้เห็นว่าปลาในวงศ์ Cyprinidae จัดเป็นปลาที่สามารถพบได้มากที่สุดในกลุ่มน้ำตาปี และใกล้เคียง รวมทั้งมีการแพร่กระจายมากที่สุด เนื่องจากพบได้ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ

ปลากลุ่มนี้หลายชนิดมีความสวยงาม และสามารถนำมาเพาะขยายพันธุ์เพื่อเป็นปลาสวยงามเพิ่มมูลค่าได้ นอกเหนือจากที่มีเลี้ยงและจำหน่ายอยู่แล้ว ได้แก่ ชิวไบไฟ ร่องไม้ดับ เลียหิน สร้อยลูกบัว และอีกอง เป็นต้น

อย่างไรก็ดีจำนวนชนิดหรือสกุลของปลาในกลุ่มนี้ อาจมีมากขึ้นหรือลดลง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงชื่อวิทยาศาสตร์ หรือชื่อสกุล โดยองค์กรนานาชาติ Fish Base ซึ่งมีการทบทวนระบบอนุกรมวิธานของปลาอย่างต่อเนื่อง ทำให้การจำแนกวิเคราะห์พรรณปลาจะต้องทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

สรุป

การศึกษาความหลากหลายชนิด และการแพร่กระจายของปลาในวงศ์ Cyprinidae บริเวณพื้นที่ต้นน้ำตาปี ทั้ง 3 จังหวัดคือ สุราษฎร์ธานี, นครศรีธรรมราช และกระบี่ รวม 16 จุด ในระหว่างปีพ.ศ.2555 – 2557 สามารถจำแนกพรรณปลาในวงศ์ Cyprinidae ได้จำนวน 26 สกุล 36 ชนิด ชนิดปลาที่มีการแพร่กระจายทั้ง 3 พื้นที่ (จังหวัด) มีจำนวน 11 ชนิด ขณะที่ชนิดปลาที่พบได้จากพื้นที่เดียว มีจำนวน 15 ชนิด โดยพบในจังหวัดกระบี่ 8 ชนิด, นครศรีธรรมราช 4 ชนิด และสุราษฎร์ธานี 3 ชนิด ข้อมูลที่ได้ นอกจากเป็นฐานข้อมูลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ปลาบางชนิดยังมีแนวโน้มที่จะพัฒนาเป็นปลาสวยงามได้

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณดำเนินโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2555 ขอขอบคุณชุมชนต้นน้ำ ทุกพื้นที่ ๆ เกี่ยวข้องในการอำนวยความสะดวก และช่วยเหลือในการเก็บตัวอย่างปลา บริเวณพื้นที่ต้นน้ำ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชน ผู้นำชุมชน ตลอดจนชุมชนบริเวณต้นน้ำตาปีทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลต่าง ๆ อย่างดียิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- [1] คณะนักวิจัยจาวบ้านเชียงของ-เวียงแก่น, ความรู้ท้องถิ่นเรื่องพันธุ์ปลาแม่น้ำโขง. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่: โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต. เครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2549.
- [2] ขวลิต วิทยานนท์, 2544. ปลาน้ำจืดไทย. กรุงเทพฯ: บริษัท นานมีบุ๊คส์จำกัด.
- [3] ขวลิต วิทยานนท์, 2547. ปลาน้ำจืด. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี.
- [4] ขวลิต วิทยานนท์, จรัสชาติา กรรณสูต และจารุจินต์ นภีตะภัก, 2540. ความหลากหลายชนิดของปลาน้ำจืดไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม.
- [5] ธีรวิฑูมิ เลิศสุทธิवाल, วรณะ นนทนาพันธ์, ธรรมบุญ งานวิสุทธิพันธ์ และบานชื่น เมืองแก้ว, 2548. การสำรวจพันธุ์ปลาน้ำจืดของไทยในจังหวัดนครศรีธรรมราช. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช.
- [6] นพตล จินดาพันธ์. โครงสร้างประชาคมปลาในแม่น้ำตาปีและคลองสา [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.fisheries.go.th/if-surat/thani/R29.pdf> (2 มีนาคม 2558).
- [7] ภาสกร แสนจันแดง, 2557. สารานุกรมปลาน้ำจืดของไทย. ขอนแก่น: หจก. โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- [8] ศูนย์ศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติทางบก จ.สุราษฎร์ธานี ปลา กบ เขียด อุทยานแห่งชาติแก่งกรุง เข้าถึงได้จาก: <http://www.npic-surat.com/web/index.php/2013-07-23-06-00-51/2554/2013-09-03-11-04-54>. (3 มีนาคม 2559).
- [9] สุภาพ สังข์ไพฑูรย์, พิษณุ นอนันต์, สุวีณา บานเย็น และ สุวิมล สี่หิรัญ-วงศ์, โครงสร้างประชาคมปลาและประสิทธิภาพของเครื่องมือข่าย. เอกสารวิชาการฉบับที่ 28/2554. ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนรัชชประภา พ.ศ. 2546-2550. ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดพัทลุง. สำนักวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด กรมประมง. 55 น. 2554.
- [10] M. Kottelat, "Diagnoses of a new genus and 64 new species of fishes from Laos (Teleostei: Cyprinidae,

Balitoridae, Bagridae,” Syngnathidae, Chaudhuriidae and Tetraodontidae), 2000, pp.37-82.

[11] W. Rainboth, J.. Fishes of the Cambodian Mekong. FAO Species Identification Field Guide for Fishery Purposes. Rome: Food and Agricultural Organization, UN 1996.

[12] J. Smith, M.H. , The Freshwater Fishes of Siam, or Thailand. Washington: United State Government Printing Office 1945.

[13] R. Tyson ,The Freshwater Fishes of Western Borneo (Kalimantan Barat, Indonesia). Memoirs of the California Academy of Sciences. No. 14. San Francisco 1898.

[14] C. Vidthayanon, Identification Guide to Freshwater Fish. Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public Co. Ltd. 2002.

[15] C. Vidthayanon, A. Termvidchakorn and Pe, M. Inland Fishes of Myanmar. Bangkok: Southeast Asian Fisheries Development Center 2005.